

D.2 УКАЗАНИЯ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА БИБЛИОГРАФСКИ ЗАПИСИ В СИСТЕМИТЕ COBISS.XX, КОИТО ИЗПОЛЗВАТ ВИЗУАЛИЗАЦИЯ НА ЗАПИСИТЕ НА РАЗЛИЧНИ АЗБУКИ

В рамките на самостоятелните библиотечно-информационни системи, които използват системата COBISS и данните се визуализират на кирилица и на латиница, при съставянето на библиографските записи трябва да се ползват единни правила за каталогизация. Според правилата един и същ запис трябва да се визуализира веднъж на кирилица или на съчетание от кирилица и латиница, и веднъж само на латиница. Изборът на азбука за визуализация е възможно само с подходящите настройки на софтуера, описани в частта *Настройки на Приложение D.1- Правила за визуализация на библиографските данни*, а не с промяна на данните в запис.

За да се осигури качеството на библиографските записи в споделената и локалните бази данни, трябва да се спазват следните единни правила:

- модифицирано въвеждане на данни на езика на библиографската единица с помощта на набора от шрифтове и транслитерацията на COBISS, както и използване на унифицирани кодове за език и азбука;
- въвеждане на определени данни на езика и азбуката, използвани от каталогизиращата институция, съпроводени от прецизно въведени кодове, които се употребяват за такива данни;
- спазване на всички други правила за визуализация на кирилица, които са описани в *Приложение D.1*;
- въвеждане на фонетичните и етимологичните форми на името във всеки запис, когато те се различават помежду си.

УКАЗАНИЯ ЗА ВЪВЕЖДАНЕ НА ДАННИ В НЯКОИ СПЕЦИФИЧНИ ПОЛЕТА НА БИБЛИОГРАФСКИЯ ЗАПИС

Когато се създава нов запис, особено внимание трябва да се обръща на въвеждането на правилните кодове в подполетата *0017 – Азбука на каталогизацията*, *100h – Език на каталогизиране*, *100i – Код за транслитерация* и *100l – Азбука на основното заглавие*. Кодовете за език и азбука на каталогизиращата институция се генерират автоматично в записите като предефинирана стойност.

Когато се посочват паралелни данни на азбука, различна от азбуката на основното заглавие, в началото на подполетата *200d – Паралелно основно заглавие*, *205d – Паралелно сведение за изданието*, *208d – Паралелни специфични данни за нотни издания* и *225d – Паралелно заглавие на серията* трябва да се въведе символ за превключване между азбуките. Същото правило се прилага и за поле *500 – Унифицирано заглавие*.

Когато в подполе *510a – Паралелно заглавие* или *541a – Преведено заглавие, добавено от каталогизатора* се въвежда заглавие на азбука, различна от азбуката на основното заглавие, в подполетата *510z* или *541z* трябва да се въведе кодът за език, съответстващ на езика на заглавието. Ако в подполе *z* е въведен кодът „*srp*” – *сръбски* (или „*scs*”) и е необходима визуализация на азбука, различна от азбуката на основното заглавие, в началото на подполе *510a* или *541a* се въвежда символ за превключване между азбуките.

Когато сведенията за съпроводителен материал към монография (поле *421*) са изписани на азбука, различна от азбуката на основното заглавие на основната единица, в началото на всяко въведено подполе на различна азбука се въвежда символ за превключване между азбуките. Същото правило се прилага и за поле *423 – Издаден с ...*

Когато в полетата за връзка между продължаващи издания са въведени данни само в подполе *4XXx*

– *ISSN*, софтуерът трябва да визуализира правилно заглавията на свързаните описания. Ако тези заглавия са били въведени прецизно в подполетата 4XXa, всяко основно заглавие на свързана публикация, което е на различна от кодираната в подполе 100i азбука на основното заглавие, трябва да бъде означено със символ за превключване между азбуките.

Когато се визуализира резюме на различен от езика на останалите забележки език, в подполе 330z трябва да се въведе код за езика на резюмето. Ако в подполе 330z е въведен кодът „*srp*” – *сръбски* (или „*scs*”), азбуката за визуализиране на анотацията се означава с въвеждане на символ за превключване между азбуките.

Контролираните предметни термини от полетата 600–609, както и езиковите изрази на класификационните индекси по УДК от полетата 675 и 686 се представят на езика на каталогизиране, използван от отделната библиотека. Думи и изрази, които трябва да се показват на друга азбука, се означават с въвеждане на символ за превключване между азбуките.

За да се показват неконтролирани предметни термини на различен от езика на каталогизирането език, в подполе 610z трябва да се въведе кодът за езика на предметния термин. Ако в подполе 610z е въведен кодът „*srp*” – *сръбски* (или „*scs*”), азбуката за визуализиране на неконтролираните предметни термини се означава с въвеждане на символ за превключване между азбуките.

Номерът на документа в националната библиография и номера на документа на задължителния екземпляр се въвеждат на азбуката на каталогизацията. Когато записът е прехвърлен от друга система и по някаква причина номер или част от него трябва да бъде показан на кирилица, въвежда се символ за превключване между азбуките.

Записите, създадени при спазване на приетите стандарти, трябва да съдържат както фонетичната, така и етимологичната форми на името, ако те се различават една от друга. Така ползвателите ще могат да търсят всички записи, създадени за произведения на едно лице и всички записи за произведения, посветени на него.

За имената на лица в полетата 90X (инд. 2 = 0, 3) визуализацията е дефинирана на латиница, а в полетата 90X (инд. 2 = 1, 4) тя е дефинирана на кирилица. Предефинираната стойност за азбуката на визуализацията може да се промени с въвеждане на символ за превключване между азбуките.

За библиотеки, в които езикът на каталогизацията е сръбски, за редните думи – имена на лица е предвидено автоматично превключване на азбуките в процеса на прехвърляне на записите. Превключването се извършва в записа от локалната база данни на основата на паралелната редна дума, въведена в полетата 90X (инд. 2 = 0, 3, 1, 4) и на различието между кодовете в подполе 0017 – *Азбука на каталогизацията*.

За да се намалят допълнителните корекции в полета 70X и 90X се препоръчва за паралелни редни думи в каталозите, поддържани на латиница да се използват само полетата 90X (инд. 2 = 0, 3), а в каталозите, поддържани на кирилица само полетата 90X (инд. 2 = 1, 4). За фонетични и етимологични форми на името се използват полетата 90X (инд. 2 = 9).

Когато записът е бил променен само в споделената база данни и са променени данни, чиято визуализация е била дефинирана с помощта на кодове в подполетата 0017 и 100h, съдържанието на тези полета трябва да се хармонизира с кодовете в споменатите по-горе подполета.

БИБЛИОГРАФСКИ ЕДИНИЦИ НА ЛАТИНИЦА

Когато основното заглавие на произведението е на език, който се пише с латиница, в подполе 100i – *Азбука на основното заглавие* се въвежда кодът „*ba*” – *латиница*. В библиотеките, за които латиницата е азбука на каталогизацията (0017=„*ba*”), в подполе 100i – *Код за транслитерация* се въвежда кодът „*u*” – *не са използвани правила за транслитерация*. В библиотеките, за които кирилицата е език на каталогизацията и се използват и двете азбуки (0017=„*cb*”, „*cs*” или „*vv*”), в подполе 100i – *Код за транслитерация* се въвежда кодът „*b1*” – *правила за транслитерация на COBISS за кирилица*. Така данните, изписани на езика на произведението, се визуализират на

латиница, а данните, изписани на езика на каталогизацията, се визуализират на азбуката, използвана от каталогизиращата институция.

В библиотеките, в които езикът на каталогизацията винаги е на кирилица (напр. македонски), при цитиране на данни от библиографска единица или въвеждане на друг текст в полетата за забележки, се налага те да се визуализират на латиница. Преди този текст трябва да се въведе символът за латиница.

БИБЛИОГРАФСКИ ЕДИНИЦИ НА СЪВРЕМЕННА КИРИЛИЦА

Когато основното заглавие на произведението е на някой от съвременните езици, които използват кирилица, в подполе 100l – *Азбука на основното заглавие* се въвеждат следните кодове: „cb” – *кирилица – сръбска*, ако езикът на основното заглавие е сръбски, „cc” – *кирилица – македонска*, ако езикът на основното заглавие е македонски и „ca” – *кирилица – неопределена* за останалите езици на кирилица. Всички библиотеки трябва да въвеждат кода „b1” – *правила за транслитерация на COBISS за кирилица* в подполе 100i – *Код за транслитерация*, защото със съответния софтуер той осигурява визуализацията на данните на кирилица.

В полетата, които (в съответствие с ISBD) съдържат информация на езика на публикацията, данните от библиографската единица се въвеждат на основата на набора от символи на COBISS, и то по начина, който е описан в *Приложение C* на ръководствата *COBISS2/Каталогизация* и *COBISS3/Каталогизация*. Наборът от символи на COBISS дава възможност за визуализация на кирилица и едновременно показване на съвременна кирилица и латиница (транслитерация на COBISS). Всички библиотеки в националните библиотечни системи COBISS, които използват и двете азбуки, трябва да въвеждат подобни текстове според правилата за визуализация на кирилица. Въвеждането на данни по този начин се основава на транслитерацията на латиница и някои транслитерации се посочват със символа „±” (CTRL/A). Специално внимание трябва да се обръща на буквите Й и Ў, на украинската буква И и на българската Щ, защото за тези букви транслитерацията на COBISS не съответства на транслитерацията, описана в *Приложение III на Правилник и прѳручник за изradbu abecednih kataloga* (Правила и нарѳчник за изграждане на азбучни каталози) от Ева Верона.

Когато данни от библиографската единица или друг текст, въведен в полетата за забележки, трябва да се визуализира на латиница, преди него трябва да се въведе символът за превключване на латиница. Типичен пример за тези случаи са забележките за превод на произведение, чийто оригинал е на латиница. След встъпителния израз за превод на произведение, в подполе 300a се въвежда символ за превключване на латиница и след това се цитира оригинално заглавие.

БИБЛИОГРАФСКИ ЕДИНИЦИ НА ДРУГИ АЗБУКИ

Когато основното заглавие е на език, който не се изписва на латиница или на кирилица, в подполе 100l – *Азбука на основното заглавие* се въвежда кодът за съответната азбука. В библиотеките, за които азбука на каталогизацията е латиницата (0017=„ba”), в подполе 100i – *Код за транслитерация* се въвежда кодът „b” – *други правила за транслитерация*. В библиотеките, за които азбука на каталогизацията е кирилицата или кирилицата и латиницата едновременно (0017=„cb”, „cc” или „vv”), в подполе 100i – *Код за транслитерация* се въвежда кодът „b1” – *правила за транслитерация на COBISS*. Така данните на езика на произведението се визуализират на латиница, а данните на езика на каталогизацията се визуализират на езика на каталогизиращата институция.

В полетата, които (в съответствие с ISBD) съдържат информация на езика на публикацията, данните от библиографската единица се въвеждат на основата на стандарта за транслитерация на латиница, приет за този език. Наборът от символи на COBISS за визуализация на грѳцка азбука не

се базира на транслитерирани форми на гръцките букви и затова едновременното показване на гръцка азбука и латиница не е възможно.

В библиотеките, в които езикът на каталогизацията винаги е на кирилица (напр. македонски), при цитиране на данни от библиографска единица или въвеждане на друг текст в полетата за забележки, се налага те да се визуализират на латиница. Преди този текст трябва да се въведе символ за превключване на латиница. Това не е необходимо за библиотеките, в които езикът на каталогизацията винаги е латиница, както и за библиотеките, в които езикът на каталогизацията е сръбски (за да се хармонизира азбуката в блока за забележки с азбуката в блока за описателна информация).